

«Για Μία Ευρώπη που Πραγματικά Προστατεύει»

Κοινό Ενημερωτικό Σημείωμα

για την Πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής περί Συνοριακού Ελέγχου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εισαγωγή

Το Σεπτέμβριο του 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε την πρότασή της για ένα νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, με την υπόσχεση για ένα «νέο ξεκίνημα» στην προσέγγιση της Ευρώπης για τη μετανάστευση. Το Σύμφωνο εισάγει μια σειρά νομοθετικών προτάσεων που εξετάζονται επί του παρόντος από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, συμπεριλαμβανομένου ενός Κανονισμού περί διεξαγωγής ελέγχου των υπηκόων τρίτων χωρών στα εξωτερικά σύνορα.¹

Εικόνα: Jocie Juritz/IRC

Μια νέα αρχή για να διασφαλιστεί ότι η προσέγγιση της Ευρώπης για τη μετανάστευση τηρεί πράγματι τις βασικές αξίες της ΕΕ για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την ισότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα, είναι όντως επιτακτική. Ωστόσο, οι 23 υπογράφουσες οργανώσεις, εργαζόμεστε στην Ελλάδα και εκφράζουμε σοβαρές ανησυχίες για κάποια στοιχεία του προτεινόμενου κανονισμού περί ελέγχου. Ως εκ τούτου, προτρέπουμε τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής της ΕΕ να αναθεωρήσουν την Πρόταση, καθώς

υπάρχει κίνδυνος να υπονομεύσει τα δικαιώματα των προσφύγων/ισσών και των μεταναστών/τριών και να επιδεινώσει την κατάσταση των ανθρώπων που αναζητούν ασφάλεια και προστασία στην ΕΕ. Επίσης, η πρόταση αυξάνει τον κίνδυνο επαναπροώθησεων, καθώς δεν διασφαλίζει τα εχέγγυα για την διαδικασία ασύλου, όπως η επίσημη αναγνώριση της ευαλωτότητας των ανθρώπων - ιδιαίτερα εάν δεν υπάρχει επαρκής νομική βοήθεια.

Ως μέλη της ελληνικής κοινωνίας των πολιτών και ως οργανώσεις που εργάζονται για πολλά χρόνια στην υποστήριξη των προσφύγων/ισσών και τη βελτίωση του συστήματος προστασίας των προσφύγων/ισσών και των αιτούντων/ουσών άσυλο στην Ελλάδα, εντοπίζουμε τα αποτελέσματα των ελλείψεων του νομοθετικού πλαισίου σε καθημερινή βάση. Οι ισχύουσες πολιτικές έχουν αποδειχθεί, όχι μόνο αναποτελεσματικές, αλλά και επιβλαβείς για τα δικαιώματα, την αξιοπρέπεια και την ευημερία των ανθρώπων.²

Ο προτεινόμενος κανονισμός περί ελέγχου φαίνεται να αναπαράγει πολλά από τα πιο ανησυχητικά στοιχεία της τρέχουσας πρακτικής στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων των αναποτελεσματικών ελέγχων ευαλωτότητας³ και της κράτησης⁴ ή του γεωγραφικού περιορισμού⁵ ανθρώπων στα νησιά του Αιγαίου, σε ακατάλληλες, ταπεινωτικές και επισφαλείς συνθήκες υποδοχής.⁶ Παράλληλα, υπάρχει ο κίνδυνος να

¹ 2020/0278 (COD) Πρόταση για έναν Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, για την εισαγωγή ελέγχου υπηκόων τρίτων χωρών στα εξωτερικά σύνορα και τροποποιητικές ρυθμίσεις (EC) No 767/2008, (EU) 2017/2226, (EU) 2018/1240 και (EU) 2019/817.

² Διεθνής Επιτροπή Διάσωσης, «Βάναυσοι Περιορισμοί: Ο Αντίκτυπος της Ευρωπαϊκής Πολιτικής των hotspot στην Ψυχική Υγεία των Αιτούντων Άσυλο στα Νησιά» (Δεκέμβριος 2020) https://eu.rescue.org/sites/default/files/2021-05/IRC_Cruelty_of_Containment_Greek3_SinglePages.pdf ; βλ. επίσης Κέντρο Διοτίμα 2021, Έρευνα «Girls on the Move in Greece». Χρηματοδότηση από Save the Children-Σουηδίας και έρευνα από την ομάδα του Κέντρου Διοτίμα: Ντιάνα Μάνεση, Μαρία Λιάπη – ερευνήτριες, Ιάσωνας Γουστέτης – βοηθός ερευνητή. Αθήνα, Ιανουάριος 2021.

³ Oxfam, 'Oxfam media briefing: Vulnerable and abandoned', 9 Ιανουαρίου 2019, https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/2019-01_greece_media_briefing_final.pdf

⁴ Πέρα από την κράτηση των αιτούντων άσυλο βάσει του Ν.4375/2016 και της κράτησης σε προαναχωρησιακό στάδιο βάσει του Ν.3386/2005 και Ν.3907/2011, κράτηση χωρίς νομική βάση σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο ή μέτρα de facto κράτησης εφαρμόζονται για μεταναστευτικούς σκοπούς. [AIDA Country report, Greece, 2019, p.185-186] Διενεργείται κράτηση στην Κω και ενδέχεται να εδραιωθεί σε όλες τις δομές υποδοχής με στόχο τον έλεγχο.

⁵ <https://infocrisis.gov.gr/12872/apotyposi-tis-ethnikis-eikonas-katastasis-gia-to-prosfygiko-metanastefitiko-zitima-tin-11-4-2021/> ; Σύμφωνα με την κυβέρνηση, υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός 275 ανθρώπων σε κράτηση στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου (12.04.2021). Βλ. επίσης: Oxfam. (24 Απριλίου 2018). Oxfam and GCR applaud Council of State for ending containment policy and condemn Greek Government's attempts to defy Court's ruling. Press release <https://www.oxfam.org/en/press-releases/oxfam-and-gcr-applaud-council-state-ending-containment-policy-and-condemn-greek>

⁶ Στα ΠΡΟΚΕΚΑ των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου (ΠΡΟΚΕΚΑ Λέσβου και Κω), π.χ. όπου κρατούνται άνθρωποι μεταξύ άλλων για επανεισδοχή στο πλαίσιο της Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας, δεν υπήρχε γιατρός, διερμηνέας ή φυσίατρος στο τέλος του 2019. Ιατρικές υπηρεσίες δεν παρέχονται σε αστυνομικά τμήματα. [AIDA Country Report, Greece, 2019, p. 23 Detention Conditions]

συμβάλλει στην αναπαραγωγή στοιχείων της τρέχουσας ή πρώην ελληνικής νομοθεσίας που έχουν ήδη αποδειχθεί προβληματικά.⁷ Σε αυτά συμπεριλαμβάνονται η έλλειψη εποπτείας και μηχανισμών καταγγελιών για τους/τις αιτούντες/ούσες άσυλο που έχουν αναφέρει σφάλματα κατά την αρχική καταγραφή τους από τις αρμόδιες αρχές, όπως εσφαλμένος υπολογισμός ηλικίας ή μη αξιολόγηση της ευαλωτότητάς τους, γεγονότα που μπορεί να οδηγήσουν σε παραμέληση των αναγκών προστασίας και ιατρικής περίθαλψής τους.⁸ Επιπλέον, δύναται να οδηγήσει σε αποκλεισμό των ανθρώπων από μια δίκαιη διαδικασία στα σύνορα, καθώς το περιοριστικό χρονικό πλαίσιο που θέτει, μπορεί να επιτρέπει την ολοκλήρωση ελέγχου χωρίς πλήρη αξιολόγηση της υγείας και της ευαλωτότητάς τους και χωρίς να τους δοθεί η ευκαιρία να αμφισβητήσουν την προκαταρκτική απόφαση. Η πρόταση εισάγει επίσης νέα ανησυχητικά στοιχεία. Κύριο, ανάμεσά τους, είναι το πλάσμα δικαίου περί της «μη εισόδου» (the legal fiction of “non-entry”). Αυτό θα μπορούσε να συνεπάγεται γενική κράτηση, ακόμη και για τους πιο ευάλωτους ανθρώπους, σε συνθήκες που δύναται να οδηγήσουν σε περαιτέρω παραμέληση των ειδικών αναγκών όσων βρίσκονται σε ευπαθή κατάσταση, εμποδίζοντας την πρόσβασή τους στην απαραίτητη φροντίδα στα σύνορα της ΕΕ.⁹

Το παρόν Σημείωμα περιγράφει τις πιο ανησυχητικές πιθανές επιπτώσεις του προτεινόμενου κανονισμού περί ελέγχου για την προστασία των αιτούντων/ουσών άσυλο και των δικαιωμάτων τους. Με βάση την εμπειρία από το συλλογικό μας έργο στην Ελλάδα και τις μαρτυρίες των αιτούντων/ουσών άσυλο με τους/τις οποίους/ες συνεργαστήκαμε, το έγγραφο παρέχει επίσης συστάσεις για την τροποποίηση της τρέχουσας πρότασης.

Ως εκ τούτου, οι υπογράφουσες οργανώσεις καλούμε τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τους εκπροσώπους των κρατών μελών της ΕΕ:

I. Να προστατέψουν τους/τις πιο ευάλωτους/ες και να διαφυλάξουν το δικαίωμα στο άσυλο:

Η πρόταση πρέπει να τροποποιηθεί ώστε να διασφαλιστεί ότι κανένα άτομο δεν θα παραπέμπεται εσφαλμένα σε ειδικές ταχύρρυθμες διαδικασίες για την εξέταση αιτημάτων ασύλου που υποβάλλονται στα σύνορα ή σε διαδικασίες επιστροφής, καθώς η απουσία μιας δίκαιης και ολοκληρωμένης αξιολόγησης της ευαλωτότητας, της υγείας και της ηλικίας τους, ενέχει τον κίνδυνο παραπομπής αυτών των ανθρώπων σε ακατάλληλες διαδικασίες, και τον κίνδυνο της παράνομης επιστροφής τους.

- Η εμπειρία στην Ελλάδα έχει δείξει επανειλημμένα ότι οι σοβαρές ελλείψεις στη στέγαση, σε συνδυασμό με την έλλειψη νομικής βοήθειας,¹⁰ μπορούν να οδηγήσουν σε σημαντικές καθυστερήσεις και σοβαρά λάθη κατά τις αξιολογήσεις.¹¹ Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη συστηματική παραμέληση των βασικών αναγκών,¹² την

«Στο Αφγανιστάν φοβόμασταν τους βομβιστές αυτοκτονίας και σκέφτηκα ότι το να φύγω από εκεί θα ήταν η σωτηρία μου. Αλλά είναι χειρότερα εδώ ... Έχω δει πολλές απόπειρες αυτοκτονίας. Μερικές ήταν επιτυχημένες. Προσπάθησα και εγώ να κρεμαστώ, αλλά ο γιος μου με είδε και κάλεσε τον άντρα μου. Σκέφτομαι πολύ τον θάνατο, ότι θα ήταν καλό για όλη την οικογένεια. Αλλά μετά κοιτάζω την κόρη μου και νομίζω ότι δεν είναι ακόμη η ώρα της». - 32χρονη γυναίκα από το Αφγανιστάν, μητέρα δύο μικρών παιδιών, Σάμος, Ελλάδα. 2020 (IRC)

⁷ N.4375/2016 and N.4636/2019. Επί παραδείγματι, RSA et.al., The Workings of the Screening Regulation, (2021) διαθέσιμο στα αγγλικά: <https://bit.ly/3dOOZks>.

⁸ OHCHR (2019), Ομάδα Εργασίας για τις Αυθαίρετες Κρατήσεις: Προκαταρκτικά ευρήματα από την επίσκεψη στην Ελλάδα (2-13 Δεκεμβρίου 2019), https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Detention/EoM_Greece_10122019_GreekVersion.docx

⁹ DRC (2019), “Rights at risk” – Ενημερωτικό σημείωμα διαθέσιμο στα αγγλικά, σελ.7; <https://drc.ngo/media/jpifsmj/drc-policy-brief-rights-at-risk-self-print.pdf>

¹⁰ Oxfam και Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, 6 Δεκεμβρίου 2019: No-Rights Zone How people in need of protection are being denied crucial access to legal information and assistance in the Greek islands’ EU ‘hotspot’ camps, διαθέσιμο στα αγγλικά: <https://oi-files-d8-prod.s3.eu-west-2.amazonaws.com/s3fs-public/2019-12/Oxfam%20%26%20GCR%20Briefing%20Paper%20-%20No-Rights%20Zone%20-%2006122019.pdf>

¹¹ Ο Ν.4375/2016, όπως τροποποιήθηκε τον Μάιο του 2018, προβλέπει ότι εάν εφαρμοστεί η ταχεία διαδικασία συνόρων, το αρμόδιο ΠΓΑ της Υπηρεσίας Ασύλου μπορεί να παραπέμψει τον αιτούντα στην ιατρική και ψυχοκοινωνική μονάδα του ΚΥΤ για αξιολόγηση της ευαλωτότητάς του σε οποιοδήποτε σημείο της διαδικασίας. Παρά τις εν λόγω διατάξεις, η έλλειψη ιατρικής και ψυχοκοινωνικής φροντίδας μπορεί να καταστήσει εξαιρετικά περίπλοκη και μερικές φορές αδύνατη την επανεξέταση των αιτούντων άσυλο κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας. Μετά την ιατρική και ψυχοκοινωνική αξιολόγηση, η ιατρική ψυχοκοινωνική μονάδα του ΚΥΤ ενημερώνει το αρμόδιο ΠΓΑ για την Υπηρεσία Ασύλου. [AIDA Country Report, Greece, 2019, p. 110].

¹² Διαπιστώνονται μεγάλες καθυστερήσεις στην ταυτοποίηση της ευαλωτότητας στα νησιά, λόγω σημαντικής έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού, που ως συνέπεια επηρεάζει τη διαδικασία ασύλου. [AIDA Country Report, Greece, 2019, p. 21, Identification of vulnerability]

επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης¹³ των ανθρώπων και παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους.¹⁴ Μπορεί ακόμη και να επηρεάσει τη διαδικασία ασύλου και να οδηγήσει στην απόρριψη αιτήσεων ασύλου ως αβάσιμες.¹⁵

Εικόνα: Jocie Juritz/IRC

- Επίσης, η εμπειρία δείχνει ότι το χρονικό πλαίσιο των πέντε (5) ημερών που ορίζεται στην Πρόταση για την ολοκλήρωση του ελέγχου, δεν είναι καθόλου ρεαλιστικό. Παρόλο που μπορεί να είναι δυνατή η ολοκλήρωση των ελέγχων ταυτότητας και ασφάλειας εντός ενός τόσο αυστηρού χρονικού πλαισίου, υπάρχει σημαντικός κίνδυνος οι εκτιμήσεις ευαλωτότητας να διεξαχθούν βιαστικά, ή ακόμη και να παραλειφθούν, για την επιτάχυνση της διαδικασίας.
- Οι έλεγχοι ευαλωτότητας είναι συχνά περίπλοκοι και χρονοβόροι. Επίσης, απαιτούν επαρκή αριθμό εκπαιδευμένου προσωπικού, συμπεριλαμβανομένων γιατρών, νοσοκόμων, ψυχολόγων και εξειδικευμένων διερμηνέων και πρέπει να διεξάγονται σε κατάλληλο και ασφαλές περιβάλλον για την αποφυγή περαιτέρω βλάβης της υγείας και της αξιοπρέπειας των ανθρώπων που έχουν υποστεί σοβαρό τραύμα. Όλοι οι νεοαφιχθέντες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε δωρεάν νομική βοήθεια για να διασφαλίσουν ότι κατανοούν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και ότι είναι σε θέση να αμφισβητήσουν την εσφαλμένη καταχώριση των προσωπικών τους δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης της εσφαλμένης καταχώρισης της ηλικίας τους ή της εσφαλμένης αξιολόγησης της ευαλωτότητάς τους.
- Λαμβάνοντας υπόψη τις σοβαρές συνέπειες λανθασμένων ή ελλιπών εκτιμήσεων και εσφαλμένων καταγγελιών στις μεταγενέστερες διαδικασίες, ο νέος κανονισμός ελέγχου πρέπει να εγγυάται ότι τα κράτη μέλη πληρούν αυτές τις ελάχιστες προϋποθέσεις, ότι τα άτομα έχουν το δικαίωμα να προσφύγουν κατά αποφάσεων παραπομπής και ότι οι αρχές παραπέμπουν τους ανθρώπους σε μεταγενέστερη διαδικασία ασύλου ή επιστροφής μόνο εφόσον έχουν ολοκληρωθεί όλες οι εκτιμήσεις.

II. Να διασφαλίσουν κατάλληλες συνθήκες υποδοχής και να αποτρέψουν την παράνομη κράτηση:

Η πρόταση πρέπει να τροποποιηθεί ώστε να διασφαλιστεί ότι η διαδικασία ελέγχου σέβεται τα πρότυπα της ΕΕ τόσο για την υποδοχή όσο και για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως προβλέπεται στην Οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής, και προκειμένου να αποτραπεί οποιαδήποτε μορφή κράτησης, ελλείψει σημαντικών επιμέρους λόγων στήριξης της αίτησης ασύλου.

- Δεδομένου ότι η ενδελεχής αξιολόγηση δεν μπορεί να ολοκληρωθεί εντός του χρονικού διαστήματος των προτεινόμενων πέντε (5) ημερών, και του συνεπαγόμενου κινδύνου άνθρωποι να υποβληθούν σε de facto κράτηση για παρατεταμένα χρονικά διαστήματα, είναι σημαντικό η πρόταση να διασφαλίσει την ταχεία μεταφορά τους από τις δομές στα σύνορα σε κατάλληλες συνθήκες διαμονής, ανεξάρτητα από την κατάστασή τους, για όσο διάστημα διαρκεί η πλήρης και δίκαιη αξιολόγησή τους.

¹³ Συμβούλιο της Ευρώπης, Αρμοστής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα: « Η Ελλάδα πρέπει επείγοντως να μεταφέρει αιτούντες άσυλο από τα νησιά του Αιγαίου και να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης στις εγκαταστάσεις υποδοχής », 31 Οκτωβρίου 2019, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/2SdBqpM> ; Απάντηση της Διεθνούς Επιτροπής Νομικών (ICJ) και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες και τους Εξοριστούς (ECRE) στις Παρατηρήσεις της Ελληνικής Κυβέρνησης σχετικά με τα πλεονεκτήματα του συλλογικού μηχανισμού καταγγελιών 173/2018, Νοέμβριος 2019, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3bN30cV> (διαθέσιμα στα αγγλικά)

¹⁴ Ο Διευθυντής του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, Michael O'Flaherty, χαρακτήρισε το χοσποτ της Μόριας στη Λέσβο ως "το πιο ανησυχητικό ζήτημα θεμελιωδών δικαιωμάτων που αντιμετωπίζουμε οπουδήποτε στην Ευρωπαϊκή Ένωση", EU Observer, "Greek migrant hotspot now EU's 'worst rights issue'" (7 Νοεμβρίου 2019); Για περισσότερες πληροφορίες: Έκθεση της HumanRights360 διαθέσιμη στα αγγλικά, No end in sight, The mistreatment of asylum seekers in Greece, Αύγουστος 2019., https://www.humanrights360.org/wp-content/uploads/RRE_NoEndInSight.pdf

¹⁵ Δύο περιπτώσεις ασυνόδευτων ανηλίκων που αντιμετωπίστηκαν από τον ίδιο εργαζόμενο, τα αιτήματα ασύλου των οποίων είχαν απορριφθεί, μετά από προσωπικές συνεντεύξεις που διήρκεσαν λιγότερο από μία ώρα. Παρόλο που υπήρχαν ισχυρές ενδείξεις ότι θα μπορούσαν να είναι θύματα οικονομικής εκμετάλλευσης και εμπορίας ανθρώπων, δεν πραγματοποιήθηκε διεξοδική εξέταση των ανωτέρω κρίσιμων περιστάσεων και, ως εκ τούτου, οι τελευταίες δεν αξιολογήθηκαν σωστά στο πεδίο εφαρμογής της απόφασης (<https://asylumineurope.org/reports/country/greece/asylum-procedure/procedures/regular-procedure/>) Οι εργαζόμενοι της IRC ανέφεραν ένα παρόμοιο περιστατικό που αφορούσε σε έναν δικαιούχο των προγραμμάτων ψυχικής υγείας του οποίου η αξιολόγηση ευαλωτότητας δεν πραγματοποιήθηκε πριν από τη συνέντευξη και ο οποίος, ως συνέπεια, έλαβε απορριπτική του αίτηματος ασύλου του.

- Είναι ανησυχητικό ότι οι αναφερόμενες παραβιάσεις δικαιωμάτων¹⁶ στην Ελλάδα μπορεί να συνεχιστούν, ακόμη και να επιδεινωθούν, καθώς η νέα πρόταση είναι νομικά διφορούμενη και εγείρει ανησυχίες για προσωρινή αναστολή των προτύπων υποδοχής της ΕΕ,¹⁷ για όσο διάστημα διαρκεί η διαδικασία ελέγχου. Το νομικό πλαίσιο περί της ζώνης «μη εισόδου» υπονομεύει την αρχή ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα ισχύουν για όλους στην ΕΕ χωρίς διάκριση.¹⁸ Για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τον Κανονισμό, τα κράτη μέλη πρέπει να μην καταφεύγουν σε συλλογικά μέτρα κράτησης κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ελέγχου, ελλείψει σημαντικών επιμέρους λόγων.
- Οι μητέρες και τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων παιδιών και των οικογενειών, πρέπει πάντα να εξαιρούνται από συνθήκες κράτησης. Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού πρέπει να είναι η κατευθυντήρια αρχή όλων των αποφάσεων που αφορούν τα παιδιά. Τα κράτη- μέλη της ΕΕ πρέπει να διερευνήσουν εναλλακτικές λύσεις στην κράτηση για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την αύξηση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών ελέγχου.
- Δεδομένων των τραυμάτων που έχουν ήδη βιώσει οι αιτούντες/ούσες άσυλο κατά το ταξίδι τους στην Ευρώπη, η αναθεωρημένη πρόταση πρέπει να ευνοεί την εφαρμογή ενός μοντέλου διαχείρισης που θα επικεντρώνεται στην υποστήριξη των επιζώντων/ζωσών.

«Έμεινα τρεις μήνες σε κράτηση όταν έφτασα στο νησί. Όταν βγήκα από την κράτηση, δεν είχα ραντεβού με το γιατρό. Ένας γιατρός με εξέτασε τελικά τον Οκτώβριο. [...] Το ραντεβού ήταν πολύ γρήγορο και δεν μου επέτρεψε να μοιραστώ όσα χρειαζόμουν. »
- Άντρας από τη Γκάνα, Λέσβος, 2020 (Fenix Humanitarian Legal Aid)

III. Να εγγυηθούν την αποτελεσματική και ανεξάρτητη εποπτεία και λογοδοσία μέσω ενός βελτιωμένου μηχανισμού παρακολούθησης:

"Η ελληνική αστυνομία μας έπιασε και μας κράτησε στο αστυνομικό τμήμα για μια νύχτα. Πήραν το τηλέφωνό μου, το αντίγραφο του πιστοποιητικού γέννησής μου, τα κορδόνια και το μαντήλι μου. Την επόμενη μέρα, μας έστειλαν πίσω στην Τουρκία".

-Αγόρι από το Αφγανιστάν, 16 χρονών, Έβρος, 2020 (NCR/Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού)

Η πρόταση πρέπει να τροποποιηθεί προκειμένου να διασφαλιστεί η επέκταση του πεδίου εφαρμογής του μηχανισμού παρακολούθησης, η ανεξαρτησία και η λογοδοσία των οργάνων που δρουν στα σύνορα και να επιβάλλονται οι κατάλληλες κυρώσεις μετά από καταγγελλθείσες παραβιάσεις. Πρέπει να θεσπιστούν ουσιαστικές διατάξεις που επιτρέπουν τη διεξοδική τεκμηρίωση και την πλήρη διαφάνεια των διαδικασιών, καθώς και μηχανισμούς υποβολής εκθέσεων, διερεύνησης και κυρώσεων για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, για την αποφυγή πιθανών καταχρήσεων εξουσίας.

- Καταρχήν, η πρόταση περί μηχανισμού παρακολούθησης είναι ευπρόσδεκτη. Ωστόσο, στην τρέχουσα μορφή του δεν επαρκεί για την κάλυψη ευρύτερων παραβιάσεων θεμελιωδών δικαιωμάτων, εκτός εάν τροποποιηθεί ουσιαστικά.
- Η Ελλάδα αποτελεί έντονο παράδειγμα του τι μπορεί να συμβεί χωρίς αποτελεσματική, στιβαρή και ανεξάρτητη εποπτεία και χωρίς επαρκείς πόρους. Εδώ και χρόνια οι αιτούντες/ούσες άσυλο υποφέρουν ως αποτέλεσμα σοβαρών και καλά τεκμηριωμένων παρατυπιών από το προσωπικό των συνόρων,¹⁹ που

¹⁶ Έκθεση της HumanRights360 διαθέσιμη στα αγγλικά, No end in sight, The mistreatment of asylum seekers in Greece, Αύγουστος 2019., https://www.humanrights360.org/wp-content/uploads/RRE_NoEndInSight.pdf

¹⁷ SCREENING OUT RIGHTS? DELAYS, DETENTION, DATA CONCERNS AND THE EU'S PROPOSAL FOR A PRE-ENTRY SCREENING PROCESS, ECRE, p.3 (<https://www.ecre.org/wp-content/uploads/2020/12/Policy-Note-30.pdf>) ; ECRE COMMENTS ON THE COMMISSION PROPOSAL FOR A SCREENING REGULATION COM(2020) 612, p.9 (<https://www.ecre.org/wp-content/uploads/2020/12/ECRE-Comments-COM2020-612-1-screening-December-2020.pdf>) ; Βλ. επίσης : (<https://eumigrationlawblog.eu/re-decoration-of-existing-practices-proposed-screening-procedures-at-the-eu-external-borders/>): και: RSA Comments on the Commission proposal for a Regulation on screening at the external borders, p. 5-6 (https://rsaeglean.org/wp-content/uploads/2020/10/RSA_Comments_Screening.pdf.)

¹⁸ Οι υποχρεώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα ισχύουν όταν το κράτος ασκεί δικαιοδοσία (πρόσφατη υπενθύμιση στη νομολογία του ΕΔΔΑ στην υπόθεση ND και NT κατά Ισπανίας). Επίσης, το κεκτημένο για το άσυλο εφαρμόζεται στα σύνορα, στα χωρικά ύδατα και στις ζώνες διέλευσης (άρθρο 3 Οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου, άρθρο 3 (1) Οδηγία περί συνθηκών υποδοχής).

¹⁹ Έκθεση της HumanRights360, No end in sight, The mistreatment of asylum seekers in Greece, August 2019, p. 22-25, διαθέσιμη στο: <https://bit.ly/2y52GaH> ; Επίσης: <https://www.theguardian.com/global-development/2021/jan/28/refugee-rights-under-attack-at-europes-borders-un-warns>

περιλαμβάνουν όχι μόνο διακρίσεις, εσφαλμένη καταγραφή ηλικίας από την Frontex²⁰ και καταγγεληθείσες επαναπροωθήσεις που εμποδίζουν τους ανθρώπους να φτάσουν ακόμη και στα σύνορα,²¹ αλλά και de facto απόρριψη των αιτήσεων ασύλου τους εκτός νομικού πλαισίου.²²

- Τα έντυπα ενημέρωσης που προτείνονται ως μέρος της νέας πρότασης αφήνουν παρόμοια περιθώρια κατάχρησης και θα μπορούσαν περαιτέρω να περιορίσουν την πρόσβαση στο άσυλο, οδηγώντας στην παράνομη επιστροφή των αιτούντων/ουσών άσυλο.
- Τέτοιες παραβιάσεις μπορούν να αποφευχθούν μόνο εάν υπάρχει αποτελεσματικός και ανεξάρτητος μηχανισμός εποπτείας των συνόρων. Το πεδίο εφαρμογής του μηχανισμού πρέπει να επεκταθεί ώστε να καλύπτει διασυνοριακές δραστηριότητες μέσω της δημιουργίας ενός ανεξάρτητου και διαφανούς μηχανισμού εποπτείας και αξιολόγησης με τη συμμετοχή φορέων ή οργανισμών της Ελλάδας, της ΕΕ και του ΟΗΕ, προκειμένου να διασφαλίζεται η συμμόρφωση με τα ανθρώπινα δικαιώματα σε όλες τις επιχειρήσεις, στις δομές και στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ.

Συνυπογράφουσες οργανώσεις:

²⁰ <https://easo.europa.eu/sites/default/files/publications/Border-procedures-asylum-applications-2020.pdf>

²¹ AIDA Country report Greece (2020), σελ.18

²² Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε εσφαλμένη εκτίμηση των διαδικαστικών εγγυήσεων που παρέχει το διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό νομικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος συνδρομής δικηγόρου. Δεδομένου ότι αυτές οι περικοπές στις προθεσμίες επηρεάζουν αναμφίβολα τις διαδικαστικές εγγυήσεις που διατίθενται στους αιτούντες άσυλο που υπόκεινται σε ταχεία διαδικασία, ως εκ τούτου, πρέπει να αξιολογηθεί η συμμόρφωσή τους με το άρθρο 43 της αναδιατυπωμένης οδηγίας για τις διαδικασίες ασύλου, η οποία δεν επιτρέπει περιορισμούς στα διαδικαστικά δικαιώματα κατά τη διαδικασία συνόρων για λόγους που σχετίζονται με μεγάλο αριθμό αφίξεων. Τον Νοέμβριο του 2019, ένας αριθμός 28 αιτήσεων που εξετάστηκαν στο πλαίσιο της ταχείας διαδικασίας συνόρων στο νησί της Λέσβου, απορρίφθηκαν πρωτοδίκως από το ΡΑΟ της Λέσβου, χωρίς προηγούμενη συνέντευξη για άσυλο, σε αντίθεση με τις εγγυήσεις της Οδηγίας 2013/32 / ΕΕ. [AIDA Country Report, Greece, 2019, σελ. 93, 96, 97]